

szemle

Enterteriók a CLARA – Rotschild Klára – divatkirálynő a vasfüggöny mögött című kiállításból.
Fotók: Kardos Judit, Magyar Nemzeti Múzeum



JUHÁSZ ANNA

„KLÁRA TUDTA, MI AZ, HOGY ELEGANCIA”

Simonovics Ildikó: *Rotschild Klára – A vörös divatdiktátor*

Jaffa kiadó, Budapest 2019

TRotschild Klára az első és egyetlen itt, Pesten, aki úgy ismeri a testet, a nőket és a ruhák tökéletes varázsát, mint senki más – tanította nekem nagymamám és anyukám éveken át, és valahogy ebbe a gondolatba nőtem én bele. A divattervező, üzletasszony, a mester ekkor már, a nyolcvanas években nem élt, de öröksége, azt hiszem, sokakban ott volt, ott van a mai napig. A ruhákban, a munkájában és a történetekben egyaránt. Mamámék rendszeres vendégei voltak Klára szalonjainak, és valamelyest a barátai is, így a gyerekkoromat átszötte a legenda Rotschild-ruhák tisztelete. Kinyitottam a hatalmas ruhásszekrényeket, és azonnal felismertem, melyik kosztüm vagy estélyi származik tőle – a gyöngyök, a díszítés, az anyaghasználat, a színek világítottak a többi ruha közül.

IEgyszer kislányként névnapomra felvehettem egy bordó, gazdagon díszített, virágos Rotschild-ruhát – sosem felejttem el, annyira boldog voltam, máig velem van annak a délutánnak minden pillanata, leginkább az, ahogy a ruha cipzára hozzám ér, ahogy édesanyám rám igazítja az estélyit, és én úgy érzem, kiválasztott vagyok. Gyerek voltam, de szerintem felnőttként is ezt élhette meg bárki egy Rotschild-ruhában. Anyukám szekrényében esküvőre, diplomaosztóra, hétköznap estélyekre és temetésre is jutott a ruhákból. Felnőttként megörököltem többet is, és velük felébredt bennem a kíváncsiság: ki is lehetett ez a különleges asszony, aki – és itt már idézem Simonovics Ildikó kötetét – „a párizsi divatházak fényét hozta el a szürke budapesti hétköznapokba az ötvenes évek derekától?” Minden kérdésemre választ kaptam a könyvből, de ennél többet is – egy szabálytalan életet ismertem meg annak minden fájdalmával, küzdelmével, sikerével és harcával. A *Rotschild Klára – A vörös divatdiktátor* kötet ugyanis szintén ebből a kíváncsiságból született. A szerző, Simonovics Ildikó művészettörténész doktori témája a *Divat és szocializmus. Magyarország divattörténete 1945–1968* öt éve készült, régóta témája és kutatásának tárgya Rotschild Klára, a divattervező, akit a keleti blokk Coco Chaneljeként emlegettek a korabeli újságírók. Kor, divat, történelem és valóság – ebben a könyvben mindezt bemutatja a szerző, de valahogy úgy, mintha egy regényt olvasnánk. Pontosabban egy regényes életet. Simonovics Ildikó könyve – úgy szoktuk mondani – letehetetlen olvasmány, nemcsak egy nagy volumenű asszony életének története, de több évtized történelme is, kultúrtörténete, amivel több generáció közelebb kerülhet

úgy érzem,
kiválasztott vagyok

gyerek voltam,
de szerintem
felnőttként
is ezt élhette
meg bárki egy
Rotschild-ruhában

a párizsi
divatházak fényét
hozta el
a szürke budapesti
hétköznapokba
az ötvenes évek
derekától?

a keleti blokk Coco
Chaneljeként
emlegettek
a korabeli újságírók





Ismerjék az állítást: egykori munkatársak és családtagok
mesélnek a malmi életről, ez ott dolgozták 10, 5 perc.



Klára nemcsak hazánkban, de Európa-szerte ismert divatdiktátor lett, saját márkajellel ellátott divatszalonot hozott létre, világhíres és hazai sztároknak és hétköznapi embereknek is tervezett ruhát – és korának egyik legjelentősebb üzletasszonya volt.

a 20. század Magyarországnak valóságához. Egy nagyvonalú vállalkozás és munka, ami mögött hosszú kutatás áll. A kötetben választ kaphatunk arra, miben hozott ő újat a divatvilágban, egyáltalán: milyen volt akkoriban a divatkép Budapesten? Milyen áron dolgozott vagy azt, hogyan állított fel gyorsasági rekordot a Szent Péter esernyője forgatásán. Hogy tudta túlélni a vészorszakot és hogyan jutott a belvárosi luxusszalonná vezetőjéig?

¶ Rotschild Klára (1903–1976) hetvenhárom évet élt, és mi sűrűsödött ebben a hét évtizedben itt, Budapesten? A kezdetektől megpecsételt élet, négy testvérrel közös gyerekkor, háborúk, harcok és sikerek, egy milliomos szélhámos, saját szalon a világválság után, utazások és szakmai elismerések. Mi lehetett a kulcs? Céltudatosság, tehetség és kockáztatás. Klára nemcsak hazánkban, de Európa több országában ismert divatdiktátor lett, saját márkajellel ellátott divatszalonot hozott létre, világhíres és hazai sztároknak és hétköznapi embereknek is tervezett ruhát – és korának egyik legjelentősebb üzletasszonya volt. Ez utóbbi különböztette meg másoktól, az a páratlan üzleti érzék, amivel a világban magabiztosan mozgott. Simonovics Ildikó úgy fogalmaz: „ő volt a korszak egyik »network« zsenije. A nyelvtudás és a magasabb fokú iskolázottság hiányától függetlenül elképesztően értett az üzleti élethez, a kapcsolatépítéshez...” Ő úgy mondta, szabássházalon született, hisz apja, Rotschild Ábrahám női szabó, anyja, Spirer Regina szabásházai volt. Övé lett a harmadik Rotschild Szalon Budapesten (apjának és anyjának is volt külön-külön üzlete, majd a háború után, 1953-ban az ő vezetésével nyitotta meg kapuit a Váci utcai Különlegességi Női Ruhaszalon, amely 1961-től működött Clara Rotschild Szalon néven), induláskor főképp a fiatal arisztokrata hölgyek igényeit szolgálva, figyelve a francia divatra, egyedi megoldásokat létrehozva. Forradalmat hozott Magyarországra az öltözékekben, azt a színvonalat, színt, formát és anyagot kapták meg kuncsaftjai, amit Európában bárhol. És mindezt mikor? Azt írnam, ne feledjük el, épp háború után vagyunk Budapesten, de talán mégis az ő szalonjában el lehetett felejteni. „...Rotschild Klárinál láttunk korszerű estélyi ruhát a leges-legújabb szoknya-hosszal: két-három centi a földtől, szabadon hagyva a lábat, nyugodtan lehet benne villamosozni is, de még gyalogolni is.” „Egyik másik cikkben egy

nemcsak hazánkban, de Európa-szerte ismert divatdiktátor lett, saját márkajellel ellátott divatszalonot hozott létre, világhíres és hazai sztároknak és hétköznapi embereknek is tervezett ruhát – és korának egyik legjelentősebb üzletasszonya volt

orradalmat hozott Magyarországra az öltözékekben, azt a színvonalat, színt, formát és anyagot kapták meg kuncsaftjai, amit Európában bárhol

megrendelője
Rotschild Klárának
Horthy István
jövendőbelije, Tito
felesége, az osztrák
kancellár családja
vagy épp Kádár
János felesége

- kényelmes, biciklizésre is alkalmas nadrágszoknya, egy harmadikban »praktikus és ízléses« légóruha emlékeztetett arra, hogy tulajdonképpen háború dül.”
- ¶ Olyan híres vendégei voltak a művészvilágból, mint Gábor Zsazsa, Tolnay Klári, Honthy Hanna, Psota Irén vagy Fischer Annie. A könyvben a szerző izgalmas fejezetekben bontja ki azoknak a történelmi koroknak az emblematisz alakjait, akiket egyébként soha nem emlegethetnénk egy körben. Így lesz megrendelője Rotschild Klárának Horthy István jövendőbelije, Tito felesége, az osztrák kancellár családja vagy épp Kádár János felesége.
- ¶ A szálak és események bemutatása igazi időutazás – sokat olvashatunk a harmincas évek egyik legjelentősebb divatújságírója, Guthy Böske beszámolóí közül, aki 1938-ig publikálhatott a *Színházi Élet*ben. Nekem már a névrokonság miatt is feltűntek a cikkei, hisz a szintén Guthi Erzsébet operaénekes és műfordító, Devecseri Gábor író felesége, a *Búvópatak* című kötet szerzője számomra már ismerős volt – sokat járt irodalmi kávéházakba Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes vagy Karinthy Ferenc társaságában. És igen, rájövök, miért is nagyon izgalmas nekem ez a kötet: mert a magyar kultúrtörténetet leginkább irodalmi szemüvegen keresztül néztem ez idáig. Hogy picit ugorjak az időben – számomra eddig az ötvenes évek második felének igazi kitörése Szabó Magda prózai indulása volt *Az őzzel* és a *Freskóval*, most pedig az államosítás után visszatérő és Párizsba utazó Rotschild Klára története kerül mellé.
- ¶ A kötetben az életrajz bemutatása mellett visszaemlékezéseket is olvashatunk egykori vásárlóktól, barátoktól, ismerősöktől, rokontól. Ezeket a „sztorikat” nagyon szeretem, életségű, valóságos képet mutatnak egy emberről, jó és rossz döntéseivel, játékszenvedélyével, hírével, munkájával és humorával együtt. Emlekezem, Ildikó a közösségi oldalamon írt rám, amikor már nagyban benne volt a könyv munkálataiban, és látott egy Rotschild-témájú posztot nálam. Alig telt el pár nap, és anyukámmal kávéztak otthonunkban, előkerültek a ruhák a szekrényből, és mama azokat az időket idézte fel, amikor Kláránál varratott a nagymamámmal, egy kis trükkkel. „Habár nagyon drága volt ott varratni, édesanyám személyes varázsával valahogy elérte édesapámnál, hogy egy-egy fontos alkalomra ott készüljön az új ruhája, majd egyszer az enyém is...”

*Számomra eddig az ötvenes évek második felének igazi
kitörése Szabó Magda prózai indulása volt *Az őzzel*
és a *Freskóval*, most pedig az államosítás után visszatérő
és Párizsba utazó Rotschild Klára története kerül mellé.*



*Ha azt mondjuk, hogy vasfüggöny és divat,
az két összeegyeztethetetlen fogalom. Klára története
bebizonyította, hogy igenis összeegyeztethető.*

¶ A visszaemlékezésekben feltűnnek egykori direktriszek, meglevenednek a Gundel étterem bemutatói, előttünk áll Csató Mari, Keresztes Orsi „bárónő”, majd az egykori munkatárs, Katona Olga a hajdani Fenyves Áruházról mesél, megszólal Pataki Ági, a hetvenes évek egyik legjelentősebb manökenje, Szabó Magdolna, Rotschild Klára egyik keresztlánya, Vujicsics Marietta diplomata vagy épp Halász Judit, aki elmondta, hogy „Klári tudta, mi az, hogy elegancia... Ma már nem látja az ember azt a fajta eleganciát, amit ő betartott és a környezetétől is megkövetelt.”

¶ Klárának különleges ügyfelei, nagy neve, művésztársaságokban állandó helye volt, kártyázott és szerencsejátékozott – állítólag néha kibírhatatlan volt, de nagyon családcentrikus. Magánélete szomorúan alakult – férje a holokauszt idején, nem koncentrációs táborban hunyt el, saját gyereke nem született. Keresztgyerekeit sajátjaként szerette, rajongott társai a kutyái voltak – Vogyi és Cigi.

¶ Gondolhatnánk azt, hogy egy felgyorsult, sokpólusú világban épp a közelmúlt iránti érdektelenség jellemző – szerintem azonban ez nincs így. Megjelenése után egyből a sikerlisták élére került Simonovics Ildikó kötete, a Magyar Nemzeti Múzeumban megrendezett, kapcsolódó kiállítást is elismerések övezték – látszik, a titokzatos Rotschild-sztori sokakat érdekel. Rotschild Klára ma már legenda, de saját korában is sikeres asszony volt – mondták róla a legtöbben, de engem leginkább az érdekel, mi is számít sikernek? A sikert elérni hatalmas dolog, fenntartani még inkább. Az ő élete, azt hiszem, erre példa.

¶ Ehhez kapcsolódva: mi a könyv sikerének titka? Az egyik ok látszólag nyilvánvaló: ha azt mondjuk, hogy vasfüggöny és divat, az két összeegyeztethetetlen fogalom. Klára története bebizonyította, hogy igenis összeegyeztethető. De azt gondolom, ez a megközelítés túl egyszerű. Az igazi titok az, hogy itt, a vasfüggönyön innen valóban egy olyan kultúrtörténeti géniusz hagyott nyomot a 20. század második felében, akinek története egyébként is egyedülálló, példaértékű lenne, akkor is, ha nem tudnánk, hogy mindez mikor történt és hol. Így viszont különösképpen. Sok olvasata van a Rotschild Klára-életműnek, az emberek, a kor, a történelem tükrében – talán furcsán hangzik, de ezzel a könyvvel mindenkinek lehet egy Rotschildja. A városi történeteken vagy ruhákon túl egy pontos, izgalmas és megrendítő, személyes viszonya ahhoz az erős asszonyhoz, aki első volt hazánkban abban, hogy kifinomult stílust teremtve biztosítsa a nőket önmagunkról.

*megjelenése
után egyből
a sikerlisták élére
került Simonovics
Ildikó kötete,
a Magyar Nemzeti
Múzeumban
megrendezett,
kapcsolódó
kiállítást is
elismerések
övezték*

„Az 1928-ban piacra dobott, három színben (rózsaszín, bézs, zöld) kapható Kodak Ensemble nevű fényképezőgép egy kis dobozban kapott helyet, és az eszközön kívül rúzs, alapozó és zsebtükör is volt benne, vagyis a csúcstechnológia és a divat találkozási pontja volt. Arnold szerint ez a készülék – illetve megjelenése és hirdetése is – a korszakban lezajló változások esszenciája, hiszen a női szerepek átalakulása, a technológiai innováció és divatelemek felgyorsuló változása is kiolvasható belőle. A Kodak Ensemble egyszerre volt a modernista női identitás hordozója, médiuma és létrehozója, és eltörölte a fogyasztó és az alkotó közti, korábban éles határvonalat.” (Hermann Veronika)